

■ УДК [37.018.54:78](091)(477)«19/20»

Т. М. Колос, заступник директора Департаменту мистецтв та навчальних закладів, начальник відділу навчальних закладів та науки Міністерства культури України, здобувач, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ

ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В ДИТЯЧИХ МИСТЕЦЬКИХ ШКОЛАХ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХХ — ПОЧАТКУ ХХІ СТ.: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Проаналізовано типові навчальні плани із різних видів початкової мистецької освіти, які діяли в дитячих мистецьких школах України кінця ХХ — початку ХХІ ст. Виявлено основні характерні ознаки та наслідки змістових трансформацій, які полягали в розширенні змісту початкової мистецької освіти завдяки впровадженню предметів за вибором та новим напрямів і видів мистецтва, а також систематизації переліку та змісту обов'язкових дисциплін.

Ключові слова: початкова мистецька освіта, дитячі мистецькі школи, зміст початкової мистецької освіти, трансформаційні процеси, навчальні плани.

Т. М. Колос, заместитель директора Департамента искусств и учебных заведений, начальник отдела учебных заведений и науки Министерства культуры Украины, соискатель, Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств, г. Киев

ТРАНСФОРМАЦИИ СОДЕРЖАНИЯ НАЧАЛЬНОГО ХУДОЖЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ДЕТСКИХ ШКОЛАХ ИСКУССТВ УКРАИНЫ КОНЦА ХХ — НАЧАЛА ХХІ В.: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Проанализированы типовые учебные планы разных видов начального художественного образования, которые действовали в детских школах искусств Украины конца ХХ — начала ХХІ в. Выявлены основные характерные черты и последствия трансформаций содержания, которые заключались в расширении содержания начального художественного образования благодаря введению предметов по выбору и новых направлений и видов искусства, а также систематизации перечня и содержания обязательных дисциплин.

Ключевые слова: начальное художественное образование, детские школы искусств, содержание начального художественного образования, трансформационные процессы, учебные планы.

T. M. Kolos, Deputy Head of Department of Arts and Educational Establishments of Ministry for Culture of Ukraine, Kyiv

CONTENT TRANSFORMATIONS OF PRIMARY ARTISTIC EDUCATION IN ARTISTIC SCHOOLS FOR CHILDREN IN UKRAINE ON THE END OF XX — BEGINNING XXI OF CENTURY

The typical curricula in the different types of primary artistic education, which used in artistic schools for children in Ukraine on the end of XX - beginning XXI of century are analyzed. The basic typical touches and consequences of content transformations, which consisted in expansion of primary artistic education content due to appearance of subjects after a choice and new directions and types of art, and also systematization of list and content of obligatory disciplines are revealed.

Key words: primary artistic education, artistic schools for children, content of primary artistic education, transformation processes, curricula.

Постановка проблеми. Початкова мистецька освіта як складова сфери культури потребує особливої уваги дослідників, оскільки є одним з важливих чинників формування естетично та духовно розвиненої особистості. Успадкована з радянських часів система початкової мистецької освіти — достатньо консервативне явище, яке слід постійно адаптувати в умовах складних суспільно-економічних перетворень. Брак спеціальних комплексних досліджень початкової мистецької освіти в дитячих мистецьких школах, її невизначеність у сучасних процесах культуротворення ускладнюють вироблення ефективних рішень державної культурної політики щодо подальшого розвитку цієї системи як однієї з умов досягнення високого рівня культурного розвитку української нації.

Останні дослідження та публікації. Проблематика змісту початкової мистецької освіти в дитячих мистецьких школах є малодослідженим питанням. Окремі аспекти розвитку системи початкової мистецької освіти розглядали сучасні українські науковці Т. Благова, В. Добровольська, О. Волинська, А. Король, С. Липська, А. Литвиненко, О. Поясик, О. Попик, Т. Турчин, Р. Шмагал та ін., котрі, однак, не аналізували змісту початкової мистецької освіти в сучасних мистецьких школах. Важливим для розуміння мистецько-освітніх процесів у дитячих мистецьких школах є науковий доробок С. М. Волкова, який уважав початкову мистецьку освіту невід'ємним елементом трирівневої системи мистецької освіти України [1]. Однак питання трансформації зміст початкової мистецької освіти в дитячих мистецьких школах України часів незалежності та проблем, які із цим пов'язані, нині не вирішені.

Мета статті — проаналізувати зміни в змісті початкової мистецької освіти в історичній динаміці через вивчення навчальних

планів дитячих мистецьких шкіл у різні періоди їх функціонування та на цій основі виявити основні тенденції таких змін. Вивчення змістових перетворень у початковій мистецькій освіті, середовищем якої є дитячі мистецькі школи, надасть можливості доповнити дослідження початкової мистецької освіти як культурологічної категорії, а також визначити його характерні ознаки й окреслити існуючі загрози щодо подальшого її розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з основних джерел інформації для вивчення змісту початкової мистецької освіти є офіційно затверджені типові навчальні плани і програми, згідно з якими здійснюється освітній процес у дитячих мистецьких школах і які містять перелік обов'язкових дисциплін, обсяг навчального матеріалу та необхідних для виконання програм початкової мистецької освіти.

Вимога щодо здійснення освітнього процесу за типовими навчальними планами й програмами міститься в актах законодавства України і є елементом державного регулювання змісту початкової мистецької освіти [7; 5].

Практика затвердження типових навчальних планів виникла в радянські часи, коли зміст освіти в дитячих музичних, художніх та хореографічних школах і школах мистецтв визначався документами, затвердженими Міністерством культури. Кожен з видів початкової мистецької освіти у своєму змісті, означеному в навчальних планах, містив набір необхідних дисциплін, які забезпечували виконання основних функцій дитячої мистецької школи — надання загальної мистецької освіти для виховання гармонійно й естетично розвиненої особистості та початкової спеціалізованої мистецької освіти особливо обдарованих дітей з метою продовження навчання у вищих мистецьких навчальних закладах.

Для ретельнішого аналізу трансформаційних процесів у змісті початкової мистецької освіти в Україні часів незалежності важливим є розуміння його основ, які склалися у ХХ ст.

Найдавніші традиції в дитячій мистецькій школі має початкова музична освіта. Формалізація змісту початкової музичної освіти вперше відбулася в 1960–70-х рр., коли виникли перші методичні розробки — навчальні програми та плани музичних шкіл. Перелік предметів для вивчення в музичних школах 1970-х рр. містив вироблену десятиліттями програму навчання, яка складалася з обов'язкових навчальних предметів: музичний інструмент, ансамбль, хоровий клас, сольфеджіо, музична

література (оркестровий клас та загальне фортепіано — для інших інструментів)¹. На той час дитячі музичні, як і художні, школи були осередками початкової академічної освіти, яка більше, ніж нині, орієнтувалася на допрофесійну підготовку майбутніх митців.

У 1980-х рр. у музичних школах зберігається той самий зміст початкової музичної освіти, тільки окремі дисципліни — хор, оркестр та ансамбль — у навчальних планах поєднані однією назвою «Коллективное музицирование». Також у цей період до навчальних планів вводиться вивчення в останніх (6-7-му) класах української музичної літератури, яка доповнила перелік музично-теоретичних дисциплін [7, с. 46]. Поява такого предмета свідчила про посилення уваги до національного музичного надбання і пов'язана з процесами демократизації суспільства, які зрештою зумовили проголошення державної незалежності й суверенітету в 1991 р.

Окрім того, в зазначений період запроваджується хоровий клас як окремий напрям початкової музичної освіти, яка здобувалася на вокально-хорових відділеннях [7, с. 50]. Відмінність навчання в інструментальних та хоровому класах полягала тільки у фаховому предметі, причому тижневий обсяг навчальних годин на проведення хорового класу перевищував навіть кількість годин з основного музичного інструмента в інструментальних класах на одну годину.

Ще однією з характерних ознак трансформації змісту освіти другої половини 1980-х рр. була поява в програмі навчання предмета за вибором. Перелік предметів за вибором містив дисципліни, спрямовані на поглиблення творчих компетенцій за обраним фахом (читання нот з листа, інші музичні інструменти, постановка голосу, імпровізація, створення музичних творів, елементарна теорія музики, основи диригування, акомпанемент), а також предмети з інших видів мистецтва: образотворчого, хореографічного та театрального.

Наявність у переліку предметів за вибором дисциплін з інших видів мистецтва свідчить про тенденцію до сприйняття навчання в музичній школі як процесу максимальної реалізації творчих здібностей учня, а також підвищення його інтересу до навчання. Поява предметів з театрального мистецтва започаткувала розвиток початкової театральної освіти в системі дитячих мистецьких

¹ О действующих учебных программах для музыкальных и художественных школ на 1976/1977 учебный год // Управление кадров и учебных заведений Министерства культуры СССР: письмо от 4.10.1976 г. № УК-6/1405

шкіл. Фактично, тенденція до долучення до навчального процесу дитячих музичних шкіл вивчення інших видів мистецтв у 1990-х та 2000-х рр. проявилася в інституціональній трансформації початкової мистецької освіти — дедалі більше музичних шкіл перетворюються на школи мистецтв. Така тенденція триває й нині.

На початку 2000-х рр. відбуваються значні перетворення в організації початкової мистецької освіти. Після прийняття Закону України «Про позашкільну освіту», прийнято нормативно-правові акти у сфері початкової мистецької освіти, зокрема затверджено нові типові навчальні плани дитячих мистецьких шкіл, які набули чинності з 2002/2003 навчального року [3, с. 103]. Аналіз змісту початкової музичної освіти в цих планах свідчить про кардинальну зміну спрямованості в трансформації її змісту. Так, для традиційного напрямку — інструментальних класів — перелік основних дисциплін порівняно з планами 1988 р. абсолютно не змінився, зберігався академічний зміст музичної освіти в школах. Однак перелік рекомендованих предметів за вибором був значно скорочений і вже не містив предметів, наприклад, з образотворчого мистецтва. Серед додаткових предметів залишилися визначені в попередніх планах музично спрямовані дисципліни, початковий курс історії мистецтв та постановка музичних спектаклів і впроваджено нові — музичний фольклор та ритміка [3, с. 104–105]. Вивчення інших видів мистецтва передбачено тільки для хорового класу [3, с. 111].

У навчальних планах 2002 р. з'являються плани класів народної музики, сольного співу та музичного мистецтва естради (інструментальні класи). Програма навчання в класі народної музики доповнилася порівняно з іншими відділеннями музичної школи обов'язковим предметом «Народний танець» та постановкою музичних обрядів і спектаклів як предметами за вибором. Для цього класу предмет української музичної літератури розширювався фольклором, що зумовлено специфікою здобуття початкової мистецької освіти з народної музики [3, с. 108–109].

Навчальний план для класу сольного співу має два спрямування — академічне та естрадне — пов'язаний зі зростанням популярності сольного виконавства, особливо естрадного, відрізнявся від інших напрямів початкової музичної освіти наявністю обов'язкових предметів «Ритміка, сценічний рух» та «Підготовка концертних номерів», а також достатньо специфічними предметами за вибором, до яких, окрім традиційних, увійшли «Елементарна теорія музики», «Основи гармонії», «Історія джазового та

вокального мистецтва», «Мистецтво візажу» — дисципліни, які готували учня до самостійної сольної концертної діяльності.

Даниною популярності сучасної музики стало внормування у 2002 р. змісту освіти за напрямом «Музичне мистецтво естради». Навчальний план цього відділення суттєво відрізнявся від класів академічної інструментальної музики, оскільки предмет «Сольфеджіо» сполучався з основами гармонії, замість світової музичної літератури обов'язкова програма передбачала вивчення історії джазової та світової музики, серед колективних форм музикування не було хору, а до рекомендованих предметів за вибором долучилися «Основи аранжування», «Оркестровка», «Сценічний рух» та «Культура мови» [3, с. 116].

Формалізація нового змісту початкової музичної освіти через затвердження типових навчальних планів класів народної музики, сольного співу та музичного мистецтва естради засвідчила зміни в ставленні до музичної школи як осередку академічної освіти. На суспільне замовлення музична школа почала розвивати два важливі напрями — народної та сучасної музики, намагаючись бути актуальною і цікавою для дітей. Значний недолік цих планів полягав у «перевантаженості» навчальними годинами, кількість яких на тиждень збільшилася на 1,5–2 години, що ускладнювало здобуття такої освіти дітьми.

Типові плани музичних шкіл зразка 2006 р. засвідчили процес реформування змісту початкової музичної освіти, який передусім полягав у новому підході до викладання музично-теоретичних дисциплін [6]. Предмети української та світової музичних літератур були об'єднані в одну дисципліну «Українська та зарубіжна музичні літератури», яку долучили до програм навчання всіх музичних напрямів. Змінився і підхід до викладання цього предмета в школі та його ролі в освітньому процесі. Так, у вступі до затвердженої типової навчальної програми колективом авторів зазначено, що музична література в дитячих музичних школах набуває ознак головного інтегративного предмета. Завдяки об'єднанню в одній програмі вивчення історії національної та зарубіжної музики предмет надає можливості сформувати в учнів «цілісне об'ємне уявлення про музичну культуру людства в історичній перспективі, об'єднати різні явища культурного простору в єдиний потік», а також відчуті своєрідність і унікальність української музичної культури й водночас її спорідненість зі світовим культурним надбанням [8, с. 8].

Принципова відмінність зазначеної навчальної програми полягає в підході до вивчення історії музики (на відміну від історико-біографічного), долученні українського фольклору, музичної культури регіонів, спадщини українських композиторів ХХ і ХХІ ст. та позиціюванні української музичної культури як органічної складової європейського музичного простору.

Кількість і назви інших предметів плану були уніфіковані, і їх чисельність нині не перевищує 5-6 дисциплін, за винятком класу сольного співу, в якому через специфіку виконавства їх налічується сім. Сьогодні, у зв'язку зі значним скороченням бюджетних видатків на культуру, актуальним є питанням скорочення навчальних планів дитячих музичних шкіл, а відтак — зміни змісту початкової музичної освіти, оскільки більшість дисциплін, які його складають (в чому і полягає головна особливість цієї освіти), викладаються індивідуально.

Інший традиційний вид початкової мистецької освіти, представлений у дитячих мистецьких школах, — початкова художня освіта. Як і музична, цей вид освіти для дітей має давню історію, хоча дитячі художні школи в сучасному їх вигляді почали виникати тільки з 1960-х рр. Суть художньої освіти, зазначена в пояснювальній записці до плану художньої школи 1977 р., затвердженого Міністерством культури СРСР, — долучення дитини до скарбів вітчизняної та світової культур як умови гармонійного розвитку особистості. Головні постулати художньої освіти на той час полягали в тому, що викладання образотворчого мистецтва виховує в дітей бачення прекрасного в дійсності та мистецтві, пробуджує інтерес і здатність до творчої діяльності. Викладання образотворчого мистецтва в художніх школах базувалося на специфіці реалістичного мистецтва¹.

Зміст академічної художньої освіти складався з п'ятьох обов'язкових предметів — рисунка, живопису, композиції (станкової та прикладної), скульптури та «Бесід з історії мистецтв». Як і музична, початкова художня освіта мала свою специфіку, яка полягала в проходженні обов'язкової літньої навчальної двотижневої практики — періоду безпосереднього створення учнями власних творів.

У 1988 р. Міністерство культури СРСР затвердило типовий навчальний план дитячої художньої школи та художнього відділення школи мистецтв, згідно з яким до програми долучили предмет

¹ Учебный план детской художественной школы, 1977 г.

«Історія образотворчого мистецтва» замість «Бесід...». Назви решти дисциплін не змінювали, однак до програми навчання введено предмет за вибором. На відміну від типових планів музичних шкіл, план художньої школи зразка 1988 р. не містить рекомендованого переліку предметів за вибором, а визначає, що вони можуть бути обрані з наявних предметів навчального плану або предметів профорієнтації. Тобто в художніх школах вивчення інших видів мистецтва не передбачалося. Цікавим є факт надання адміністрації школи певної автономії в перерозподілі годин на вивчення різних видів композиції¹.

У 1994 р. Міністерство культури України затвердило навчальний план дитячої художньої школи, який можна вважати радше «оновленням року випуску», ніж реформуванням змісту освіти. У плані наявні ті самі предмети, тільки назву теоретичної дисципліни змінено на «Історію мистецтв». Ще однією відмінністю плану є те, що композиція вже не поділяється на станкову та прикладну, а також до 8-ми років збільшено строк здобуття початкової художньої освіти². Затвердження плану 1994 р. створило прецедент у початковій художній освіті щодо 8-річного терміну навчання образотворчого мистецтва, що в подальшому стало основою початкової художньої підготовки в школах мистецтв.

У типових навчальних планах художньої школи, затверджених Міністерством культури України у 2002 р., підходи до змісту окремих елементів художньої освіти дещо змінюються: предмет «Скульптура» замінений на предмет «Ліпка». Водночас, навчальний план доповнено переліком предметів за вибором, до якого належать відсутні в попередніх планах предмети з декоративно-ужиткового мистецтва, графіка та театральньо-декораційне мистецтво [3, с. 120].

Головною відмінністю плану 2002 р. була зміна нормативних строків навчання в художній школі. До цього часу програма початкової художньої освіти передбачала 4 роки опанування обов'язкового курсу та 1 рік профорієнтаційного навчання для підготовки до вступу до художнього училища. Однак прагнення уніфікувати терміни навчання за всіма видами мистецтва спричинили збільшення кількості навчальних років до 5-6, з яких 5-й клас був завершальним, а 6-й — профорієнтаційним. Таку реформу не підтримали керівники та викладачі художніх шкіл, більшість з них продовжували дотримувати попередніх строків навчання,

¹ Приложение 1 к приказу Министерства культуры СССР от 11.10.88 № 390.

² Додаток до наказу Міністерства культури України від 28.03.94 р. № 141.

тим більше, що навчальних програм, з урахуванням змінених строків здобуття освіти, не було розроблено.

Для вирішення проблеми у 2005 р. Міністерством культури і туризму України проведено науково-методичний семінар з проблем розвитку початкової мистецької освіти (образотворче та декоративно-прикладне мистецтво), за результатами якого прийнято рішення відновити практику організації та змісту початкової художньої освіти за 4-річним планом. Окрім того, практики художньої освіти запропонували повернути назву предмета «Скульптура» та дозволити поділ «Композиції» на станкову та декоративну. Запропоновано також долучити до обов'язкових навчальних практик роботи з натурою, а до переліку предметів за вибором — нові дисципліни: «Основи дизайну» та «Комп'ютерна графіка» [7, с. 29–30]. У типових навчальних планах художньої школи та художнього відділення школи мистецтв 2006 р. зазначені пропозиції враховано [6].

Попри численні зміни в навчальних планах початкової художньої освіти, вона, як і академічна музична освіта, має тенденцію до збереження образотворчого академізму.

Початкова хореографічна освіта представлена чотирма напрямками, назви яких протягом 2002–2006 рр. дещо змінилися, що спричинило зміну змісту окремих елементів хореографічної освіти. Так, напрям «Бальний та сучасний танець» поділений на два окремі — «Спортивний бальний танець» та «Сучасний танець». У 2006 р. планами передбачено вивчення теоретичної дисципліни — «Історія хореографічного мистецтва». Уведення такого предмета стало результатом узгодження з початковою хореографічною освітою, оскільки кожен з напрямів мав свою «історію»: у класах «Класичного танцю» — «Початковий курс історії хореографії», на «Народному танці» — «Початковий курс історії танців народностей України», на напрямі «Бальний та сучасний танець» — «Початковий курс історії класичної та сучасної хореографії» [3, с. 124–128]. Розрізненість у змісті теоретичних предметів була штучною і не відповідала принципу єдності теоретичного змісту хореографічної освіти. Традиційним і обов'язковим для всіх напрямів початкової хореографічної освіти є предмет «Музична грамота та слухання музики», покликаний надавати знання та розвивати відчуття музичного матеріалу, пов'язаного з виконанням танцю.

Характерним для освіти в хореографічних школах є обов'язкове вивчення за іншими напрямками класичного танцю — основи

будь-якої професійної хореографії. Також у змісті цього виду освіти спостерігалось взаємне ознайомлення з іншими танцювальними напрямками. Такий принцип характерний для програм навчання хореографії і в нині чинних планах.

Водночас, у планах 2006 р. суттєво змінився і був розширений перелік рекомендованих предметів за вибором, до якого, окрім традиційного для попереднього періоду «музичного інструмента», долучено й інші дисципліни: «Постановка обрядів» (для «народно-сценічного танцю»), «Дуетно-класичний танець» (для «Класичного танцю»), «Гімнастика», «Акробатика» (для «Спортивного бального танцю» та «Сучасного танцю»), а також «Постановка спектаклів» та інші види мистецтв.

Одним із сучасних видів початкової мистецької освіти, зміст якого був формалізований у типових навчальних планах з 2002 р., є початкова театральна освіта. На відміну від музичної, художньої та хореографічної освіти, професійна підготовка акторів і режисерів не потребує попереднього допрофесійного навчання. Навчання дітей театрального мистецтва практикувалось в дитячих театральних студіях та гуртках і не було складовою початкової мистецької освіти в дитячих мистецьких школах. Зміст початкової театральної освіти як організованого компонента в дитячих мистецьких школах був унормований тільки на початку ХХІ ст., передумовами чого стало введення до освітнього процесу музичних шкіл навчання акторської майстерності як додаткового предмета та відкриття театральних відділень у школах мистецтв.

Порівняно з практикою освіти 2002 р., в початковій театральній освіті змінився зміст теоретичної дисципліни на «Початковий курс історії театрального мистецтва» (до 2006 р. — «Початковий курс історії театру і кіно»), а також обов'язковим предметом стала «Сценічна практика».

Намагання дитячих мистецьких шкіл відповідати культурним потребам локальних соціумів та пошуки нових цікавих форм залучення дітей до початкової мистецької освіти стимулюють процеси змістових трансформацій початкової мистецької освіти, в результаті чого розширюється спектр напрямів навчання, зокрема з видів декоративно-прикладного мистецтва, в галузі кіно, цирку тощо, зміст яких нині ще не формалізований у типових навчальних планах.

Висновки. У 80-х рр. ХХ ст. відбувся процес формалізації змісту початкової мистецької освіти, який базувався на академічних традиціях навчання 1960–70-х рр., орієнтованих на допрофесійну

підготовку майбутніх митців; розпочалися змістові трансформації початкової мистецької освіти, які були пов'язані з процесами демократизації суспільного життя, підвищенням інтересу до українських культурних і мистецьких традицій і полягали у введенні до програм навчання в дитячих мистецьких школах предметів за вибором, які надавали можливості поглибити спеціалізовані знання та долучитися до інших видів мистецтва, і як результат — забезпечували повну реалізацію творчих здібностей учнів.

На початку ХХІ ст. відбулася формалізація освітнього процесу за новими напрямками мистецького навчання та видами початкової мистецької освіти, зокрема театральної. З 2006 р. систематизовано зміст усіх видів початкової мистецької освіти та задекларовано зміну парадигми викладання історії мистецтв як головного інтегрувального предмета.

У зв'язку зі значним скороченням бюджетних видатків на культуру, нині актуальне питання доцільності фінансування початкової мистецької освіти, що може призвести до скорочення обсягу початкової мистецької освіти, а відтак вплине на зміну її змістовного наповнення.

Список використаних джерел

1. Волков С. М. Інституалізовані соціокультурні системи: регіональна специфіка та динаміка / С. М. Волков. — Київ : Ін-т культурології НАМ України, 2010. — 248 с.
2. Збірка інструктивних матеріалів з деяких питань організації навчально-виховного процесу та адміністративно-господарської діяльності шкіл естетичного виховання системи Міністерства культури України. Частина 1. Вип. 2. — Київ, 1993. — 67 с.
3. Збірка нормативних документів та методичних рекомендацій з питань організації адміністративно-господарської діяльності та навчально-виховного процесу початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів системи Міністерства культури і мистецтв України. Ч.1. Випуск 3. — Сімферополь : «Палітра», 2003. — 170 с.
4. Матеріали науково-методичного семінару з проблем розвитку початкової мистецької освіти (образотворче та декоративно-прикладне мистецтво). — Вінниця : Нова книга, 2005. — 122 с.
5. Про затвердження Положення про початковий спеціалізований мистецький навчальний заклад (школу естетичного виховання). Наказ Міністерства культури і мистецтв України від 06.08.2001 № 523: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>. — Назва з екрана.
6. Про затвердження типових навчальних планів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (шкіл естетичного

- виховання) Наказ Міністерства культури і туризму України від 18.07.2006 № 570 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://195.78.68.75/mincult/uk/publish/article/89741>. — Назва з екрана.
7. Про позашкільну освіту: Закон України від 22 черв. 2000 № 1841-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>. — Назва з екрана.
8. Українська та зарубіжна музичні літератури : прогр. для музичної школи, музичного відділення початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу (школи естетичного виховання) / Я. А. Бодак та ін. — Вінниця : Нова книга, 2008. — 232 с.

References

1. Volkov S. M. Instyualizovani sotsiokulturni systemy: rehionalna spetsyfyka ta dynamika / S. M. Volkov. — Kyiv : In-t kulturolohii NAM Ukrainy, 2010. — 248 s.
2. Zbirka instruktyvnykh materialiv z deiakykh pytan orhanizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu ta administratyvno-hospodarskoi diialnosti shkil estetychnoho vykhovannia systemy Ministerstva kultury Ukrainy. Chastyina 1. Vyp. 2. — Kyiv, 1993. — 67 s.
3. Zbirka normatyvnykh dokumentiv ta metodychnykh rekomendatsii z pytan orhanizatsii administratyvno-hospodarskoi diialnosti ta navchalno-vykhovnoho protsesu pochatkovykh spetsializovanykh mystetskykh navchalnykh zakladiv systemy Ministerstva kultury i mystetstv Ukrainy. Ch.1. Vypusk 3. — Simferopol : «Palitra», 2003. — 170 s.
4. Materialy naukovykh metodychnoho seminaru z problem rozvytku pochatkovoï mystetskoi osvity (obrazotvorche ta dekoratyvno-prykładne mystetstvo). — Vinnytsia : Nova knyha, 2005. — 122 s.
5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro pochatkovyi spetsializovanyi mystetskyi navchalnyi zaklad (shkolu estetychnoho vykhovannia). Nakaz Ministerstva kultury i mystetstv Ukrainy vid 06.08.2001 № 523: [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua>. — Nazva z ekrana.
6. Pro zatverdzhennia typovykh navchalnykh planiv pochatkovykh spetsializovanykh mystetskykh navchalnykh zakladiv (shkil estetychnoho vykhovannia) Nakaz Ministerstva kultury i turyzmu Ukrainy vid 18.07.2006 № 570 [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://195.78.68.75/mincult/uk/publish/article/89741>. — Nazva z ekrana.
7. Pro pozashkilnu osvitu: Zakon Ukrainy vid 22 cherv. 2000 № 1841-III [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua>. — Nazva z ekrana.
8. Ukrainska ta zarubizhna muzychni literatury : prohr. dlia muzychnoi shkoly, muzychnoho viddilennia pochatkovoho spetsializovanoho mystetskoho navchalnoho zakladu (shkoly estetychnoho vykhovannia) / Ia. A. Bodak ta in. — Vinnytsia : Nova knyha, 2008. — 232 s.

■ UDC [37.018.54:78](091)(477)«19/20»

Kolos T. M., Deputy Head of Department of Arts and Educational Establishments of Ministry for Culture of Ukraine, Kyiv
studyschool@mincult.gov.ua

CONTENT TRANSFORMATIONS OF PRIMARY ARTISTIC EDUCATION IN ARTISTIC SCHOOLS OF ARTS IN UKRAINE ON THE END OF XX – BEGINNING XXI OF CENTURY

The aim of this article is to analyze the changes in content of primary artistic education and to explore their basic tendencies in a historical dynamics through the study of curricula of artistic schools for children in different periods of their functioning.

Research methodology. The publications by the Ukrainian researchers, connected to the questions of primary artistic education's development in Ukraine, teachers' articles and basic acts of legislation, which regulate artistic schools for children activities are considered. Curricula and programs of artistic schools for children from 1977 to 2008 years are analyzed.

Results. It is found out, that content transformations of primary artistic education took place from the second half of 1980th and were related to the processes of democratization of public life and increasing of interest to Ukrainian cultural and artistic traditions. The main point of transformations was in including the subjects after a choice to the programs of artistic schools for children, which stimulated more deep specialization and practice in other arts. As a result it provided more complete realization of creative capabilities of pupils and assisted the increase of their interest in studying. At the beginning XXI of century took place formalization of educational process after new directions of artistic studies and new types of primary artistic education. From 2006 the content of all types of primary artistic education is systematized, also paradigm of teaching of arts history is changed and it was declared as a main integrating subject.

Novelty. It is a first complex analysis of the curricula of artistic schools for children in a historical dynamics. The basic changes of its content are outlined.

The **practical significance.** In the article there is information which researches can use in further investigation of primary artistic education, and the cultural policy makers can use in creation of effective decisions for development of this type of education as important component of culture.

Key words: primary artistic education, artistic schools for children, content of primary artistic education, transformation processes, curricula.

Надійшла до редколегії 25.03.2015 р.